

Ζοζέφ Κεσέλ

ΤΟ ΥΠΟΓΕΙΟ Αρ. 7*

Α΄

ΈΝΑ ΒΡΑΔΥ ΠΟΥ Ο ΣΤΡΑΤΙΩΤΗΣ ΙΕΡΕΜΕΙ, αφού τέλειωσε την καθημερινή του σκοπιά μπροστά στην Τσεκά¹, έσερνε τις φαγωμένες άρβύλες του τριγυρίζοντας τὸ Ταμπόφ², συνάντησε μιὰ γυναίκα πὸ τὰ μάτια τῆς τὸν σταμάτησαν. Συνήθως δὲν ἔδινε διόλου σημασία στοὺς ποδόγυρους, καθότι τὸν ἀπασχολοῦσε πολὺ τὸ ἄδειο τοῦ στομάχι ὥστε νὰ βρῖσκει τὸ χρόνο νὰ τοὺς σκέφτεται. Τούτη ὥστόσο τὴ φορά ὁ Ἱερεμεί ξέχασε τὴν πείνα τοῦ καὶ τὴ θλίψη τοῦ ὡς ξενιτεμένου μουζίκου κι ἀκολούθησε τὴν περιπατήτρια.

Κοίταξε ἐπίμονα τὶς σαρκώδεις γάμπες τῆς πὸ τῆτωναν τὶς ἀπὸ κακὸ βαμβάκι διαφανεῖς καὶ μανταρισμένες κάλτσες τῆς, τὰ θαρραλέα τονισμένα ἀπὸ ἓνα λικνιστικὸ βάδισμα ὀπίσθιά τῆς, τὸν αὐχένα τῆς τέλος, παχὺ καὶ λεῖο, πολὺ ξέσκεπο. Ὁ ἀκόμη ζεστὸς καλοκαιρινὸς ἥλιος χρωμάτιζε ὡμὰ τὸ λαιμὸ τῆς γυναίκας ἔτσι πὸ πρὸβαλλε ἡ γύμνια τοῦ, κι ὁ στρατιώτης ἔνιωθε σὰν νὰ πέραγε ὁμίχλη μπρὸς ἀπὸ τὰ μάτια τοῦ.

Περαστικοὶ διασταυρώνονταν μὲ αὐτούς, μὲ ὕφος σκυθρωπὸ καὶ βιαστικὸ, χεῖλη κλειστὰ καὶ μάτια ἀνήσυχα. Αὐτὸς δὲν τοὺς ἔβλεπε καθόλου ἀπορροφημένος καθὼς ἦταν καὶ κυριευμένος ἀπὸ μιὰ τρεμάμενη καὶ γλυκιὰ νωχελικότητα πὸν καταλάμβανε ὀλόκληρο τὸ κορμί τοῦ. Περπατοῦσε πιδὸ γρήγορα ἀπὸ τὴ γυναίκα, ἔτσι πὸν ἐκείνη, ἀκούγοντας κάτι βαριά βήματα πίσω τῆς, στράφηκε ἀπότομα. Ὁ Ἱερεμεί εἶδε ἀπὸ πολὺ κοντὰ τὰ δυνατὰ χεῖλη τῆς, τὴν κανονικὴ μύτη τῆς, τὰ κοιμισμένα, βαθυπράσινα μάτια τῆς καὶ τὴ ρώτησε δίχως νὰ τὸ σκεφτεῖ, χαμηλόφωνα:

– Πῶς σὲ λένε;

– Ἀγκάφια, ἀπάντησε ἡ γυναίκα χωρὶς νὰ δείχνει ἔκπληξη.

Ἐκεῖνος δὲν βρῆκε τίποτα νὰ προσθέσει κι ἔβγαλε μηχανικὰ τὸν γούνινο σκοῦφο πὸν κάλυπτε τὸ κεφάλι τοῦ. Ὁ ἥλιος ἔπαιξε πάνω στὸ ξυρισμένο κρανίο τοῦ, πὸν οἱ ρίζες τῶν μαλλιῶν τοῦ τὸ κάλυπταν μὲ μιὰ γυαλιστερὴ καὶ ξανθιὰ σκόνη. Ἐκείνη ἐκτίμησε μὲ ἐξασκημένο μάτι τὸν πολὺ στενὸ ἐπενδύτη τοῦ, τὶς ἀρβύλες τοῦ πὸν ἄφηναν νὰ φαίνονται τὰ ξεκάλτσωτα πόδια τοῦ, τὴν ἀδεξιότητά τοῦ. Ὑστερα εἶπε:

– Μὲ λένε Ἀγκάφια, ἀλλὰ τί μπορεῖ νὰ σὲ νοιάζει αὐτό;

– Ἔτσι.

– Τότε, ἀντίο.

Τὴν εἶδε ν' ἀπομακρύνεται, ξαναφόρεσε τὸ σκοῦφο τοῦ, ἀναστέναξε κι ἐπέστρεψε στὸ στρατόπεδο.

1. Τσεκά (συντομ. τοῦ ρωσ. Tchrezvytchainaia Komissia «Ἐκτακτὴ Ἐπιτροπή»), ὀργάνωση μὲ ἀποστολὴ τὴ συντριβὴ κάθε ἐπαναστατικῆς στοιχείου καὶ τὴν πάταξη τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς κερδοσκοπίας στὴ Σοβιετικὴ Ρωσία (τέλη 1917-1922), ἡ πρώτη πολιτικὴ ἀστυνομία τοῦ σοβιετικοῦ καθεστώτος. Τοὺς ὑπαλλήλους τῆς Τσεκά προκρίναμε νὰ τοὺς ἀποκαλοῦμε, ὅπως καὶ στὸ πρωτότυπο, τσεκιστές.

2. Πρωτεύουσα τῆς ὁμώνυμης ἐπαρχίας στὸ Κεντρικὸ Διαμέρισμα τῆς Ρωσίας.

Ἄμα πῆρε τὸ σιτηρέσιό του ἀπὸ φωμί καὶ ρέγγα, πῆγε νὰ συναντήσῃ στὸ κοινὸ δωμάτιό τους τὸν Στεπᾶν, ἕναν μουζικό τῆς περιοχῆς του, στρατιώτῃ ὅπως κι αὐτός, ποὺ ἠνοσταλγία τῆς Ἴσμπας³ καὶ τῶν χωραφιῶν τὸν μισοτρέλαινε. Μασώντας ἀργά, μιλοῦσαν συνήθως γιὰ τὴ γῆ, τὶς συγχωριανές τους μὲ τὰ μεγάλα τσεμπερία, γιὰ τὰ ζῶα, τὶς σοδείες. Ἐκεῖνο ὥστόσο τὸ βράδυ, ὁ Ἰερεμί, ἀφοῦ εἶχε μὲ δυσκολία μασουλῆσει τὸ καμωμένο ἀπὸ ἄχυρα καὶ σκληρὸ κριθᾶρι φωμί του, εἶπε στὸν Στεπᾶν:

– Εἶδα τώρα δὲ ἕνα θηλυκό, ἀδελφέ μου, μὰ τί θηλυκό!

Ἄλλος τὸν κοίταξε μ' ἕνα θλιβερὸ βλέμμα ἄρρωστου ζώου.

– Τὴ λένε Ἀγκάφια, συνέχισε ὁ Ἰερεμί. Τὰ μάτια τῆς ἔχουν τὸ χρῶμα τοῦ ἀνοιξιᾶτικου χορταριοῦ.

– Εἶναι ἀπ' τὰ μέρη μας; ρώτησε ὁ Στεπᾶν.

– Δὲν ξέρω.

Ὁ Στεπᾶν ἔσκυψε τὸ κεφάλι του καὶ ξαναβάλλθηκε νὰ τρώει. Ὅ,τι θὰ μπορούσε νὰ τοῦ πεῖ ὁ σύντροφός του γιὰ τὴν Ἀγκάφια δὲν τὸν ἐνδιέφερε πιά. Ὁ Ἰερεμί ὥστόσο ἐξακολούθησε νὰ σκέφτεται φωναχτά:

– Μὲ ἀναστάτωση, ξέρεις, ἀδελφέ μου. Τὴ βλέπω συνεχῶς μὲ τὸ μυαλό μου νὰ βαδίζει κι ἐγὼ νὰ τὴν ἀκολουθῶ. Θαρρῶ πὼς εἶναι ἀπὸ ἐκεῖνες ποὺ ξεφαντώνουν. Θὰ χρειάζονταν γι' αὐτὴν χρήματα ἢ ἕνα ὠραῖο δῶρο.

– Μὴν τὴ σκέφτεσαι λοιπόν, εἶπε ὁ Στεπᾶν ὑψώνοντας τοὺς ὦμους του. Ἐδῶ δὲν ἔχουμε νὰ φᾶμε κι ἐσὺ μιᾶς γιὰ δῶρα.

Σώπασαν. Ὁ Ἰερεμί πλησίασε στὸ παράθυρο ποὺ ἔβλεπε σὲ μιὰ στενὴ καὶ βαθιὰ αὐλῆ, ὅπου τὸ σκοτάδι συμυκνωνόταν σὰν τὸ νερό σ' ἕνα πηγᾶδι, ἐνῶ τὸ φτερό τοῦ δειλινοῦ χάιδευε τὸν οὐρανό. Καὶ τὸ ταπεινὸ ὄνειρό του δραπέτευσε πάνω ἀπ' τὶς ρημαγμένες στέγες, περιπλανώμενο στὴν ταραγμένη πόλη, κυνηγώντας τὴ γυναικεία σιλουέτα ποὺ τὸν εἶχε βγάλει ἀπὸ τὴ νυσταλέα καὶ βαργεστιμένη του ὑπαρξῆ.

Ἔτσι παρέμεινε μέχρι τὴ νύχτα, μὲ σφιγμένα δόντια καὶ βάρος στὸ στῆθος, μὲς στὸν ἐρεθισμένο πόθο του.

Β'

Γιὰ πρώτη φορὰ στὴ ζωὴ του ὡς δουλευταρᾶ μουζικού, ὑποταγμένου στὴν πειθαρχία τῆς φύσης ποὺ χαλιναγωγεῖ κάτω ἀπὸ τὸν ἴδιο νόμο ζῶα καὶ ἀνθρώπους, στὴ ζωὴ του ὡς στρατιώτῃ ἀφημένου νὰ ὀδηγηθεῖ, παθητικά, τόσο στὴ μάχη ὅσο καὶ στὴν ἀνταρσία, ὁ Ἰερεμί βρέθηκε πρόσωπο μὲ πρόσωπο μὲ τὸν πόθο. Γιὰ πρώτη φορὰ γλίστρησε στὴν ἀποκοιμισμένη του θέληση κάτι τὸ ἄγνωστο ποὺ τὸν ἀνάγκασε νὰ στοχαστεῖ, νὰ ἐρευνήσει, ν' ἀγωνιστεῖ. Σὰν νὰ τυφλώθηκε ἀπ' αὐτό. Συγκεχυμένες σκέψεις σέρονταν στὸ μυαλό του κι ἔπρεπε ν' ἀνασηκώσουν ἕνα εἶδος παχιοῦ κελύφους γιὰ νὰ διαφανοῦν. Μιὰ μυστικὴ ἐργασία ἔκανε ἀργὰ νὰ τρίζουν ὅλα ὅσα ἀδρανῆ, παραιτημένα, ἀκίνητα εἶχε μιὰ μακρόχρονη χαύνωση συσσωρεύσει ἐντὸς του. Καὶ στὴν πλακουτσῆ φάτσα του, ποὺ ἠρεμία τῆς εἶχε μέχρι τότε κλονιστεῖ μόνο ἀπὸ τὴ μέθη, ὑπῆρξε μιὰ τεταμένη ἔκφραση, μιὰ ἀνήσυχη καὶ κακιά φλόγα.

Τὸ λοιπὸν ἡ τύχη του τὸν ἐπισκέφθηκε. Ἐνα πρωινὸ ποὺ φύλαγε σκοπιὰ ὅπως πάντοτε μπροστὰ στὴν Τσεκά, τὸν ζήτησε ὁ ἀρχηγὸς τῆς φυλακῆς, ποὺ οἱ στρατιῶτες του τὸν ὀνόμαζαν μὲ οἰκειότητα Ἰλιτς.

– Πές μου, σύντροφε, θέλεις νὰ βοηθήσεις τὸν Τιμοτέι ἀπόψε; τὸν ρώτησε.

Ἄλλος εἶπε μὲ δέχνη ν' ἀποκριθεῖ προσήλωσε τὸ βλέμμα του στὸ πάτωμα. Ὁ Τιμοτέι ἦταν

3. Μικρὸ χωριάτικο σπῆτι χαρακτηριστικὸ τῆς βόρειας Ρωσίας, κατασκευασμένο ἀπὸ ξυλεία ἐλάτης.

ὁ δῆμιος τῆς Τσεκά, καὶ στοὺς ἄντρες δὲν ἄρεσε διόλου νὰ ἔχουν πάρε-δῶσε μαζί του. Ὁ Ἰλιτς συνέχισε.

– Ὑπάρχει μιὰ μεγάλη ομάδα γιὰ ξεπάστρεμα κι ὁ Τιμοτέ δὲν θὰ ἐπαρκεῖ καθόλου.
– Ἄ, ὥστε γι' αὐτὴ τὴ δουλειὰ πρόκειται λοιπόν, εἶπε ὁ στρατιώτης μὲ βαριὰ φωνή.
– Δὲν εἶναι δὲ ἡ χειρότερα ἀμειβόμενη, εἶπε ἤρεμα ὁ Ἰλιτς. Πρώτης τάξεως σιτηρέσιο καὶ τὰ ροῦχα τῶν νεκρῶν, χωρὶς νὰ λογαριάζεται ὅ,τι μπορεῖ νὰ βρεῖς μέσα σ' αὐτά.

Πρὶν ἔχει συναντήσει τὴν Ἀγκάφια, ὁ Ἱερεμί δὲν θὰ εἶχε ποτὲ συζητήσει γι' αὐτό· θὰ εἶχε σκύψει τὸ κεφάλι του, ἀνασηκώσει τοὺς ὤμους του καὶ μουρμουρίσει: «Ὅ,τι μοῦ ποῦν θὰ τὸ κάνω. Δὲν εἶμαι ἐγὼ ὁ ἀρχηγός».

Ὅμως τώρα ὅ,τι συνέβαινε γύρω του ἀναφερόταν ἀκαταμάχητα στὴν εἰκόνα τῆς γυναίκας, καὶ στὴν προσφορά τοῦ ἀρχηγοῦ προσπάθησε νὰ διακρίνει τὸ τί θὰ μπορούσε νὰ τὸν φέρει κοντά της.

Μὲ τὰ μάτια του συνεχῶς στυλωμένα στὸ πάτωμα εἶπε:

– Θὰ προτιμοῦσα χρήματα. Ἐνα ποσὸ 10.000 ρουβλίων γιὰ παράδειγμα.
– Ἀνόητε, εἶπε ὁ Ἰλιτς μὲ ἀπαλὴ ψυχοπόνια. Θὰ κερδίσεις τὸ διπλάσιο μὲ τὰ παλιόρουχα ἀπόψε. Θὰ ἔχεις καμιὰ δωδεκαριά καταδικασμένους γιὰ σένα καὶ μόνο.

Ὁ Ἱερεμί παρέμεινε μερικὰ δευτερόλεπτα ἀκόμη σιωπηλός, δίχως ν' ἀλλάξει θέση. Τέλος πῆρε τὴν ἀπόφαση.

– Σύμφωνοι, ἀρχηγέ, θὰ τὴν κάνω τὴ δουλειά.
– Καιρὸς ἦτανε. Γνωρίζω κάποιους ποὺ δὲ θὰ ἔχανε διστάσει ὅπως ἐσύ. Στὶς ἕξι ἡ ὥρα λοιπόν, ἐδῶ. Μέχρι τότε εἶσαι ἐλεύθερος.

Ὁ Ἱερεμί πῆγε κατευθεῖαν στὸ δωμάτιό του, ἔστριψε ἕνα τσιγάρο σὲ χαρτὶ ἐφημερίδας καὶ ξάπλωσε στὸ παλιοκρέβατό του. Μὲ τὰ φρύδια συνωφρωμένα καὶ τὸ στενὸ του μέτωπο καλυμμένο ἀπὸ μικρὲς ρυτίδες, προσπάθησε νὰ βρεῖ τὰ πλεονεκτήματα τῆς πρότασης τοῦ ἀρχιφύλακα. Ἡ σκέψη τοῦ τί εἶχε νὰ κάνει ὡς πρὸς αὐτὴν δὲν τὸν ἀπασχολοῦσε καθόλου. Ὅλα θὰ τακτοποιοῦνταν στὶς ἕξι ἡ ὥρα στὴ φυλακή. Καὶ ἡ ἕκτη ὥρα ἦταν μακριά... Πρὶν ἀπ' ὅλα τὸν ἔνοιαζε νὰ συναντήσει τὴν Ἀγκάφια καὶ νὰ συνεννοηθεῖ μαζί της γιὰ τὸ βράδυ, γιατί θὰ ἔπαιρνε τὴ γυναίκα αὐτὴ ἤδη ἀπ' αὐτὴ τὴ νύχτα, τὸ ἔλεγε, τὸ ἔνωθε στὸ βουητὸ ποὺ χτυποῦσε τὰ μελίγγια του, στὴν ἡδονικὴ ἀτονία ποὺ τοῦ ἔκοβε τὰ πόδια.

Τὸ λοιπόν, θὰ ἔβλεπε τὴν Ἀγκάφια τ' ἀπομεσήμερο, στὴ λεωφόρο ὅπου σύχναζε καὶ θὰ τῆς ὑποσχόταν πολλὰ λεφτά. Ὁ Ἰλιτς εἶχε πεῖ ὅτι τ' ἀπόρουχα ἄξιζαν πολλὰ, κι ἀπὸ τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο ζοῦσε ὁ ἀρχιφύλακας, ὁ Ἱερεμί σκεφτόταν πῶς θὰ πρέπει νὰ εἶχε μιὰν ἀκριβὴ ἰδέα τῶν πραγμάτων. Τὸ δύσκολο ἦταν νὰ τὰ μετατρέψει ἀμέσως σὲ ρούβλια, ἀλλ' αὐτὸ θὰ τακτοποιοῦνταν ἀκόμα κι ἂν ἔπρεπε νὰ παραχωρήσει τὰ παλιόρουχα σὲ χαμηλὴ τιμὴ. Ἡ μέρα καταστρωνόταν λοιπόν μὲ τὸν ἀκόλουθο τρόπο: νὰ συναντήσει τὴ γυναίκα, νὰ πραγματευτεῖ μαζί της, νὰ περιμένει τὴν ἕκτη τὸ ἀπόγευμα... κατόπιν ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπὸ τὰ ροῦχα καὶ νὰ ξαναβρεῖ τὴν Ἀγκάφια.

Ὁ Ἱερεμί ἦταν ἀκόμη βυθισμένος στοὺς ὑπολογισμούς του, ὅταν μπῆκε ὁ Στεπὰν. Εἶχαν ὁ ἕνας γιὰ τὸν ἄλλο τὸ πρωτόγονο ἐκεῖνο αἶσθημα τῶν ζώων ποὺ ἀνήκουν στὸν ἴδιο στάβλο· τὴ συνήθεια πιὸ πολὺ νὰ αἰσθάνονται τὰ πλευρὰ ὁ ἕνας τοῦ ἄλλου ἐνῶ κοιμόντουσαν, παρὰ μιὰ ἐνσυνειδητὴ στοργή. Τοὺς ἄρεσε νὰ ξανασυναντιοῦνται γιὰ ν' ἀνταλλάσσουν μεταξὺ τους τὶς σκέψεις ποὺ ὁ καθένας τους στριφογύριζε βασιανιστικὰ στὸ μυαλό του κατὰ τὴ διάρκειά τῶν μηχανικῶν ἀπασχολήσεών τους. Ὅμως αὐτὴ τὴ φορὰ ὁ ἐρχομὸς τοῦ συντρόφου του τάραξε τὸν Ἱερεμί χωρὶς νὰ γνωρίζει τὸ γιατί. Τὸ βλέμμα του ἀπέφυγε τὰ μάτια τοῦ Στεπὰν καὶ δὲν σηκώθηκε πάνω γιὰ νὰ τὸν χτυπήσει φιλικὰ, ὅπως τὸ συνήθιζε, στὴν πλάτη.

Ὁ Στεπὰν ἔλυσε ἀργὰ τὸ ζωστήρα του ἀπ' ὅπου κρεμόταν τὸ προβλεπόμενο ἀπὸ τοὺς κανονισμοὺς κὸλτ τῶν τσεκιστῶν, κι ἔπειτα ρώτησε μὲ τὴ διστακτικὴ κι ἀφελὴ φωνή του:

– Δὲν ἔχεις σκοπιὰ σήμερα;

– Όπως βλέπεις, πατρίδα, είπε ο Ίερεμέι κατσούφικα.

– Τίποτα μήπως τὸ κακό;

– Όχι, θὰ βοηθήσω λίγο τὸν Τιμοτέ τὸ βράδου.

Αὐτὸ τὸ εἶπε ἤσυχα ὅπως καθετὶ ποὺ ἔλεγε στὸν Στεπάν, ἀλλὰ μόλις ξεστόμισε τὴν πρόταση, ἔνιωσε πὼς κάτι γλιστροῦσε ἀνάμεσα σ' αὐτὸν καὶ τὸν σύντροφό του ποὺ τοῦ γινόταν ξαφνικὰ ξένος.

– Θὰ βοηθήσεις τὸν δῆμιο, αὐτὸ θέλεις νὰ πεῖς; ψιθύρισε ὁ Στεπάν.

Ὁ ἄλλος τὸ ἐπιβεβαίωσε μ' ἓνα νεῦμα τοῦ κεφαλιοῦ του. Αἰφνίδια ταραχὴ ἀναστάτωσε τότε τὸ ἤρεμο πρόσωπο τοῦ Στεπάν. Πλησίασε τὸν Ίερεμέι, ἔσκυψε ἀπὸ πάνω του καί, τραυλίζοντας, μὲ θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα μάτια, ἄρχισε νὰ τὸν ἰκετεύει:

– Μὴν τὸ κάνεις αὐτό, Ίερεμέι σύνελθε, ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχωρέσει. Θὰ σκοτώσεις ἀνθρώπους, ἐσύ; Μὰ δὲν εἶσαι χριστιανός; Χάνεις τὴν ψυχὴ σου, Ίερεμέι. Ἄν ὡστόσο πρόκειται γιὰ νὰ τρῶς καλύτερα, σοῦ παραχωρῶ τὴ μερίδα μου, εἶμαι πιὸ ἀδύνατος ἀπὸ σένα κι ἔχω λιγότερη ἀνάγκη. Μὴ γίνεις δῆμιος. Τί θὰ ποῦν γιὰ σένα στὸ χωριὸ σὰν θὰ ἐπιστρέφεις σ' αὐτό; Ίερεμέι μὲ τὰ κόκκινα χέρια, νὰ πὼς θὰ σὲ ὀνομάζουν. Ἀρήσου, μὰ τὸν Χριστό, σοῦ τὸ ζητάω. Θὰ βροῦν κάποιον ἄλλο γι' αὐτό. Σκέψου τὸν ἑαυτὸ σου, σκέψου τὸ χωριὸ σου.

Ὁ μεσημεριανὸς ἥλιος ἔμπαινε στὸ δωμάτιο καὶ χτυποῦσε στὸ πρόσωπο τὸν καημένο τὸν Στεπάν, ποὺ μὲς στὸν πυρετὸ τῆς καθικέτευσης, τοῦ οἴκτου καὶ τῆς πίστης εἶχε ταπεινὸ μεγαλεῖο.

Ὁ Ίερεμέι τὸν κοίταξε μ' ἓνα εἶδος φόβου καὶ μίσους. Τί ἀνάγκη εἶχε, αὐτὸς ὁ ἀνόητος, νὰ τοῦ ξυπνάει μέσα του τὶς τύψεις σὰν βατράχια σὲ λιμνούλα;

– Ἄσε με ἐπιτέλους ἤσυχο, δὲν καταλαβαίνεις τίποτα, τοῦ φώναξε.

Κι ὕστερα σηκώθηκε πάνω καὶ βγήκε ἔξω, ἐνῶ ὁ Στεπάν ὀπισθοχωροῦσε, ἀποφεύγοντας νὰ τὸν ἀγγίξει.

Γ'

Σὰν ἔφτασε μπροστὰ στὴν Τσεκά, ὁ Ίερεμέι αἰσθάνθηκε ξαφνικὰ μιὰν ἐνόχληση σὲ ὀλόκληρο τὸ κορμί του. Εἶχε ἔρθει μέχρι τότε ἐδῶ ἤσυχος καὶ χαρούμενος. Ἀφοῦ εἶχε τὴν Ἀγκάφια καὶ τῆς εἶχε ὀρίσει ραντεβού γιὰ τὸ βράδου, εἶχε περιπλανηθεῖ στὶς σκιερὲς λεωφόρους, ποὺ σκόνη τις κάλυπτε σὰν ζεστὴ στάχτη. Ὅταν τὸ ἔνστικτό του μουζίκου ποὺ ἦταν συνηθισμένος νὰ συμβουλευέται τὸν ἥλιο, τοῦ εἶπε πὼς πλησίαζε ἡ ὥρα τῆς συφωνημένης δουλειᾶς, κατευθύνθηκε πρὸς τὴ φυλακὴ. Κι ἐκεῖ, μπρὸς στὸν λερὸ γκριζο τοῖχο, μὲ μόνο ἄνοιγμα μία χαμηλὴ πόρτα, ἔνιωσε τὸ λαρύγγι του ξερὸ καὶ σὰν κάποια δυσκολία νὰ στρέφει τὸ λαιμὸ του πάνω στοὺς ὤμους του.

Μὲ τὸ ποὺ μπῆκε στὴν αὐλὴ, εἶδε τὸν Τιμοτέ, τὸν δῆμιο. Ἦταν ἓνας μετρίου ἀναστήματος ἄντρας, μὲ χοντρὴ κοιλιὰ, μακριὰ γενειάδα, κοντὰ μπράτσα, ποὺ ἔδινε τὴν ἐντύπωση ἄκακου ἐμπόρου. Ὁ Τιμοτέ βάδισε πρὸς τὸ μέρος του καὶ τὸν ρώτησε:

– Ἐσύ 'σαι ποὺ σὲ λένε Ίερεμέι;

Τὴν ἴδια στιγμή τὰ μικρὰ του μάτια, ποὺ ἔμοιαζαν μὲ βρεμένες καὶ γυαλιστερές φακὲς, προσήλωσαν τὸ βλέμμα τους στὸ πρόσωπο τοῦ στρατιώτη.

– Ἐγώ 'μαι, εἶπε ὁ ἄλλος.

– Καλά, καλά. Θὰ προτιμοῦσα νὰ εἶχα τὸν συνήθη βοηθό μου, ἀλλὰ χάνεται ἀπ' τὴ χολέρα αὐτὴ τὴ στιγμή ποὺ τὰ λέμε. Πές μου, παλικάρι μου, ἔχεις ποτὲ κάνει αὐτὴ τὴ δουλειά;

– Όχι, Τιμοτέ Ἰβάνιτς, ποτέ.

– Δὲν πρόκειται γιὰ κάτι τὸ δύσκολο, ὅμως χρειάζεται νὰ 'χεις τὸ χέρι καὶ κυρίως τὴν καρδιά. Τέλος πάντων, θὰ κρατήσω γιὰ σένα τοὺς πιὸ ζόρικους, αὐτοὺς ποὺ ἀντιστέκο-

γται· σὲ σένα θὰ στείλω τοὺς ἥπιους, τοὺς ἀσθενικούς, θὰ εἶναι ἤδη νεκροὶ ὅταν τοὺς πά-
ρεις.

Ἡ γλῶσσα τοῦ Ἰερεμεί κινήθηκε μὲ δυσφορία μέσα στὸ στόμα του γιὰ νὰ ρωτήσει:

– Θὰ εἶναι πολλοί;

– Θὰ σοῦ ἀφήσω καμιὰ δωδεκαριά ἀπὸ δαύτους. Θὰ χρειαστεῖς γύρω στὴ μία ὥρα
γιὰ νὰ τοὺς ἀποτελειώσεις. Τὸ σημαντικό εἶναι νὰ τὸ κάνεις καθαρά, ὥστε τὸ αἷμα νὰ
μὴν τιναχτεῖ πάνω σου. Πρέπει νὰ τοὺς τοποθετεῖς ἀρκετὰ μακριά, ἀλλὰ κι ὄχι πολὺ μα-
κριὰ συγχρόνως, ὥστε ἡ βολὴ νὰ μὴν ἀστοχήσει. Εἶναι ζήτημα ὑπολογισμοῦ.

Ὁ Τιμοτέ ξεφούρνισε αὐτὲς τὶς συμβουλὲς μὲ ἀργή φωνή, σημειώνοντας παύσεις στὶς
οὐσιώδεις λέξεις, ὥστόσο ὁ Ἰερεμεί τὶς ἀκουγε χωρὶς νὰ καταλαβαίνει. Ἐνωθε τὸ κεφάλι
του κενὸ καὶ τὰ μπράτσα του τόσο βαριά πὺ πονοῦσαν οἱ ὄμοι του. Καὶ δὲν ἤξερε γιὰτί
τὸ πρόσωπο τοῦ Στεπὰν περνοῦσε καὶ ξαναπερνοῦσε ἀπὸ τὴ σκέψη του.

Στ' αὐτιά του ἔφταναν ἐντούτοις κάποιες λέξεις ἀπ' τὶς συστάσεις τοῦ δημίου πὺ
καταλάβαινε τὸ νόημά τους.

– Ὁ αὐχέννας, ἔλεγε ὁ Τιμοτέ.

– Ὁ αὐχέννας, ἐπαναλάμβανε ὁ ἐγκέφαλος τοῦ Ἰερεμεί, ναί, ξέρω, ἐκεῖ πυροβολεῖ κα-
νεῖς.

– Τὰ ροῦχα, ἔλεγε ὁ δημίος.

– Τὰ ροῦχα, σκεφτόταν ὁ Ἰερεμεί. Θὰ πρέπει νὰ ρωτήσω κάτι σχετικὰ μὲ τὸ ζήτημα
αὐτό.

Ἡ εἰκόνα τῆς Ἀγκάφιας τὸν τράβηξε ἀπὸ τὸ λήθαργο ὅπου τὸν εἶχαν ρίξει οἱ πρῶτες
προειδοποιήσεις τοῦ δημίου. Σὲ μιὰν ἐνστικτώδη ἀνάγκη του νὰ αὐτοεπιβεβαιωθεῖ ζῶν,
ξεφύσηξε βαθιά, χασμουρήθηκε, τέντωσε τὰ μπράτσα του πὺ ἔτριξαν. Καθησυχασμένος
εἶπε:

– Τιμοτέ Ἰβάνιτς, κάνε μου μιὰ μεγάλη ἐξυπηρέτηση. Χρειάζομαι χρήματα γιὰ σήμερα
τὸ βράδυ· ἀγόρασέ μου τὰ παλιόρουχα πὺ θὰ πάρω σὲ λίγο.

Ὁ δημίος κατάλαβε πὺς μ' αὐτὸ τὸ πιεσμένο παλικάρι τὰ πράγματα θὰ πῆγαιναν
καλά. Κι ἔκλεισε ἡ δουλειά. Λίγα δευτερόλεπτα ἀργότερα, ἀκούστηκε ἡ κίνηση ἑνὸς κα-
μιονιοῦ πὺ στάθμευσε μπροστὰ στὴν Ἰσεκά. Ὁ Τιμοτέ εἶπε ἀργά:

– Πρέπει ν' ἀρχίσουμε, γιόκα μου. Τὸ φορτηγὸ τοῦ νεκροταφείου βρίσκεται ἐδῶ καὶ
περιμένει. Ἐλα νὰ σοῦ δείξω τὸ μέρος.

Διέσχισαν τὴν αὐλὴ πὺ ἦταν ἀρκετὰ πλατιά καὶ στάθηκαν μπρὸς σ' ἕνα μικρὸ κτίσμα,
ἀπὸ τὸ ὁποῖο κατέβαινες στὰ ὑπόγεια. Ὁ Τιμοτέ ἄνοιξε τὴν πόρτα, ἔδωσε τὸ κλειδὶ στὸν
Ἰερεμεί καὶ τοῦ εἶπε:

– Πιάσε τὸ ὑπόγειο ὅπου εἶναι σημειωμένος ὁ ἀριθμὸς 7 καὶ περίμενε. Θὰ σοῦ στείλω
κόσμο.

Ὁ στρατιώτης κατέβηκε τὰ σκαλοπάτια πὺ φωτίζονταν ἀπ' τὸ σκληρὸ φῶς πὺ ἔρι-
χναν ἠλεκτρικὲς λάμπες. Εἶδε τὴν πελώρια σκιά του νὰ χορεύει στὴ σκάλα καὶ τὸν ἔπιασε
φόβος, φόβος τῆς σκιάς του, φόβος γι' αὐτὸ τὸ ἀμετάβλητο κι ἀπάνθρωπο φῶς, φόβος
γιὰ τὸ ὑπόγειο Ἄρ. 7. Ἐφτασε ὥστόσο ἐκεῖ, καὶ τὸ χέρι του μὲ τὰ βαριά κι ἀναίσθητα
δάχτυλα βάλθηκαν ν' ἀνοιξοῦν τὴν κλειδαριά. Χωρὶς τριγμούς, ἡ πόρτα ἄνοιξε μ' ἐκπλη-
κτικὴ καὶ δυσσιώγη εὐκολία. Ὁ Ἰερεμεί χαμήλωσε τὶς τετράγωνες ὠμοπλάτες του, σταυ-
ροκοπήθηκε καὶ μπῆκε στὸ ὑπόγειο.

Μὲ τὸ πὺ μπῆκε μέσα, ὁ τρόμος του κατευνάστηκε. Τίποτα τὸ ὑπερφυσικὸ δὲν ὑπῆρχε
μέσα σὲ τοῦτο τὸ εἶδος τετράγωνου τσιμεντένιου κουτιοῦ. Κοίταξε τοὺς τοίχους: ἦταν
γκρίζοι, μὲ καφετιᾶς κηλίδες, καὶ γεμάτοι τρύπες. Στὴ μέση τοῦ ἐλαφρὰ κεκλιμένου πα-
τώματος ἔτρεχε ἕνα λεπτὸ αὐλάκι. Ὁ Ἰερεμεί πάσχιζε νὰ μὴν τὸ κοιτάξει καθόλου, γιὰτί
εἶχε καταλάβει τὴ χρῆση του καὶ δὲν μποροῦσε ἀκόμη νὰ πιστέψει πὺς τὸ αἷμα τῶν
ἀνθρώπων πὺ θὰ σκότωνε, θὰ κυλοῦσε ἀπ' αὐτό.

Σὲ μιὰ γωνιά, στὸ βάθος, διέκρινε ἕναν πάγκο. Ἀφέθηκε νὰ σωριαστεῖ πάνω του πιὸ κουρασμένος κι ἀπὸ τὸ ἄν εἶχε περπατήσει 50 βέρστια⁴. Καθὼς τὸ κόλτ τὸν ἐνοχλοῦσε, τὸ ξεζώστηκε καὶ τὸ παρατήρησε μὲ βλακῶδες βλέμμα. Τὴ στιγμή ἐκείνη ἀκούστηκε στὴ σκάλα θόρυβος ἀπὸ φωνές κι ἀρβύλες. Ὁ Ἱερεμίε σηκώθηκε πάνω κοντανασαίνοντας, λὲς κι ἔρχονταν νὰ τὸν πάρουν αὐτὸν γιὰ νὰ τὸν βασανίσουν. Δυὸ στρατιῶτες στάθηκαν στὴν εἴσοδο τοῦ ὑπογείου, πέταξαν μέσα μιὰν ἀνθρώπινη μορφή ποὺ τὴν εἶχαν σύρει μέχρι ἐκεῖ καὶ ξανάκλεισαν τὴν πόρτα.

Ἀσφυκτικὴ σιγὴ ἀνεπαίσθητος διάρκειας ἀλλ' ἀτελείωτη σὰν τὴν αἰωνιότητα βάρυνε πάνω στὸ ὑπόγειο, καὶ στὸν Ἱερεμίε φαινόταν πὼς ὀλόκληρος ὁ κόσμος δὲν θὰ εἶχε ἀρκετὸν ἀέρα γιὰ τὸ συμπιεσμένο στῆθος του. Ὁ καταδικασμένος σηκώθηκε πάνω. Ἦταν ὑψηλόσωμος, πολὺ ἀδύνατος καὶ μὲς στὸ φῶς ποὺ ἔπεφτε στοὺς τσιμεντένιους τοίχους, σ' αὐτὸ τὸ χωρὶς ἀναβοσβήσιμο φῶς, χωρὶς κανένα ρίγος, καμιά σκιά, χωρὶς ζωὴ, ἔδινε τὴν ἐντύπωση ὄρθιου πτώματος μὲς στὸ πουκάμισό του, τὸ μόνον ἔνδυμα ποὺ φοροῦσε. Ὁ Ἱερεμίε τὸν κοιτοῦσε χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ διακρίνει τὰ χαρακτηριστικά του ποὺ ἔπλεαν, χάνονταν, ἐξωπραγματικὰ καὶ κινούμενα. Δὲν ἔβλεπε καθαρὰ παρὰ τὸν λευκὸ λαιμὸ του ὅπου πρόβαλλε ἕνα ὄξυ μῆλο τοῦ Ἀδάμ καὶ ποὺ τὸν πλαisiώνει μία λεπτὴ χρυσὴ ἀλυσιδίτσα. Ὁ λαιμὸς αὐτὸς ὑπνώτιζε τὸν στρατιώτη, ποὺ σήκωσε τὸ χέρι του σὰν γιὰ νὰ τὸν ἀγγίξει.

Ὁ ἄντρας ὑποχώρησε ἀπότομα κι ἔφερε τὰ χέρια του στὸ λαιμὸ του' τὰ δάχτυλά του γραπώθηκαν ἀπ' τὴν ἀλυσιδίτσα. Μιὰ ἀνάμνηση φάνηκε νὰ διασχίζει τὴν ἤδη σβησμένη σκέψη του κι ἀρπάζοντας τὴ χρυσὴ ἀλυσίδα μὲ τὸ μενταγιὸν ποὺ κρεμόταν ἀπ' αὐτήν, τὴν ποδοπάτησε βροντοφωνάζοντας:

– Ὅχι αὐτό, ὄχι. Δὲ θὰ τὸ πάρεις, δολοφόνε.

Ἐπειτα πλησίασε τὸν στρατιώτη τόσο κοντὰ ποὺ σχεδὸν τὸν ἄγγιξε. Ὁ Ἱερεμίε ἔπιασε τὸ περιστροφὸ του, τὸ ἀκούμπησε στὸν ζεστὸ αὐχένα, ἔκλεισε τὰ μάτια καὶ πυροβόλησε.

Ἄμα εἶδε τὸ σῶμα στὰ πόδια του, κάγχασε παράξενα καὶ κάθισε στὸν μπάγκο. Τὰ χέρια του ἀπὸ μόνον τους, δίχως νὰ ξέρει τὸ πῶς, ἔστριψαν ἕνα τσιγάρο καὶ μέσα σὲ σκυθρωπὴ χαλνύωση, λὲς κι ἡ ζωὴ εἶχε χάσει κάθε ἔννοια γι' αὐτόν, σίγουρος γιὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημίου, περίμενε τὰ ἐπόμενα θύματα.

Δ'

Ἡ Ἀγκάφια περιέφερε τὴ βαριά νωχέλειά της στὴ λεωφόρο ὅπου ὁ Ἱερεμίε τὴν εἶχε πρωτοσυναντήσει. Τῆς τὸ εἶχε ζητήσει νὰ τὸν περιμένει ἐκεῖ πρὸς τὸ σούρουπο. Τ' ἀκίνητα φύλλα τῶν λευκῶν ἔφεραν τὶς τελευταῖες ἀνταύγειες τοῦ φωτὸς κι ἡ νύχτα συσσωρευόταν ἀργὰ στοὺς δρόμους κι ἀπειλοῦσε τὸν οὐρανὸ ποὺ ἦταν ἀκόμη βαμμένος μ' ἐκεῖνο τὸ φωτεινὸ καὶ καθάριο μπλὲ ποὺ παίρνει μόνον στὰ ἤρεμα δειλινὰ τοῦ καλοκαιριοῦ.

Ἡ νεαρὴ γυναίκα βάδιζε λικνίζοντας τοὺς γοφούς της, μὲ τεντωμένο ὡς συνήθως λαιμὸ. Ὅμως ὁ νοῦς της ἦταν ἤσυχος, γιατί ἡ νύχτα της ἦταν ἐξασφαλισμένη. Ἀνέπνεε τὴν ὑγρὴ βραδινὴ γλυκύτητα, ἱκανοποιημένη ποὺ ἦταν ἀκόμη μόνη της. Ἡ σκέψη τοῦ ἄντρα ποὺ θὰ ἐρχόταν σύντομα νὰ τὴν πάρει τῆς ἦταν ἐνοχλητικὴ καὶ φανταζόταν γιὰ μερικὰ λεπτὰ πὼς ἦταν ἐλεύθερη, πλούσια καὶ πὼς περιπλανιόταν κάτω ἀπ' τὰ δέντρα γιὰ τὴν εὐχαρίστησή της.

Ὅταν ὅμως ἄκουσε τὰ βήματα τοῦ Ἱερεμίε, δὲν ἔνιωσε καμιά δυσaréσκεια, γιατί ἡ ψυχὴ της ἦταν παθητικὴ κι ἀπλὴ καὶ τὸ κορμί της συνηθισμένα στίς ἄστατες θωπιεῖς τῶν ἀντρῶν. Στράφηκε πρὸς ἐκεῖνον ποὺ ἐρχόταν καὶ τὸν χαιρέτησε μ' ἕνα χαμόγελο ποὺ δὲν φαίδρυνε διόλου τὰ μάτια της.

4. Τὸ βέρστι εἶναι παρωχημένη ρωσικὴ μονάδα μήκους ποὺ ἰσοῦται μὲ 1.0668 χιλιόμετρα.

– Δὲν ἔχεις ἀργήσει, εἶπε.

Τοῦ πρότεινε τὰ χεῖλη της, μὰ ὁ Ἱερεμεὶ δὲν τὸ πρόσεξε καθόλου. Μὲ προσπάθεια φιθύρισε:

– Ὁ Θεὸς νὰ ἴναι μαζί σου, Ἀγκαφιούσκα.

Καθὼς βρισκόταν πάρα πολὺ κοντὰ του, ἀντιλήφθηκε πὼς τὰ βλέφαρά του εἶχαν ἕνα παράξενο τρεμούλιασμα καὶ πὼς τὸ κάτω σαγόνι του λυγίζοντας ἄφηνε τὸ στόμα του μισάνοιχτο. Δὲν ἀπάντησε τίποτα καὶ βάδισαν ἀργὰ πρὸς τὴν κατοικία της. Περπατοῦσαν ὁ ἕνας πλάι στὸν ἄλλο σιωπηλοί· ὁ στρατιώτης ἔμοιαζε νὰ ἔχε ξεχάσει πὼς εἶχε δίπλα του τὴ γυναίκα ποὺ ἠ θύμησή της τὸν εἶχε στοιχειώσει ὀλόκληρες μέρες καὶ νύχτες. Ἀνεπαίσθητα θιγμένη, θέλησε νὰ τραβήξει τὴν προσοχή του καὶ τὸν ἔπιασε ἀπ' τὸ μπράτσο του λέγοντας:

– Φαίνεσαι λυπημένος.

Ἐκεῖνος σιρίτησε μὲ τὸν ἦχο αὐτῆς τῆς βαθιᾶς καὶ βραχνῆς φωνῆς καὶ κοίταξε ἐπίμονα τὴν Ἀγκάφια. Στὸ χρυσαφένιο σκοτάδι τοῦ βραδιοῦ, τὸ βαρὺ ὠραῖο της πρόσωπο σκιρτοῦσε συγχινητικά, τὰ μάτια της ἦταν μεγαλύτερα, τὸ σῶμα της πιὸ μυστηριώδες. Ξέσπασε σ' ἕνα σύντομο γέλιο, κι ἐξαφανίστηκε ἡ νάρκη ποὺ ἀπὸ τὴν ἐκτέλεση καὶ μετὰ δέσμευε τὴ σκέψη καὶ τὸ σῶμα του. Τοῦ φάνηκε πὼς ἀνακάλυπτε καὶ πάλι τὴν ἀκατανίκητη ἔλξη τῆς γυναίκας. Ὁ Ἱερεμεὶ κάλυπτε τὸ μπουστο της μὲ τρεμάμενο μπράτσο καὶ στὴ σαρκώδη καμπύλη ποὺ πήγαινε ἀπ' τὸ λαιμὸ της στὸν ὦμο της ἔμπηξε τὰ στεγνὰ χεῖλη του μὲ τὴ βεβαιότητα ποὺ θὰ εἶχε βάλει γιὰ νὰ τὴ χτυπήσει.

Ἦστερα, ἀφηρημένος, ἔμεινε ν' ἀναπνέει δύσκολα, μὲ μάτια ὀρθάνοιχτα. Τὸ χνότο του πέρασε στὸ πρόσωπο τῆς Ἀγκάφιας ποὺ μουρμούρισε:

– Ἔ, μὰ ἐσὺ μυρίζεις κρασί, Ἱερεμεὶ.

Ἐκεῖνος θυμήθηκε τότε ἀμυδρὰ πὼς ἐκεῖ κάτω, ὅταν ὅλα εἶχαν τελειώσει, ὁ Τιμοτὲ τὸν εἶχε προσκαλέσει νὰ πιεῖ βότκα κι ὅτι τὴν εἶχε πιεῖ ἀπ' τὸ μπουκάλι μὲ μεγάλες γουλιές, κυριευμένος ἀπὸ τὴ δίψα τοῦ οἴνοπνεύματος καὶ τῆς λησμοσύνης.

Ἐδειξε ἔκπληξη μὲ ἀπλότητα:

– Εἶν' ἀλήθεια πὼς ἦπια τοῦ καλοῦ καιροῦ. Θὰ ἴπρεπε μάλιστα νὰ εἶμαι μεθυσμένος τέτοια ὦρα.

Νόμισε ὅτι διάβασε τὴν ἐπιθυμία στὸ πρόσωπο τῆς Ἀγκάφιας, καὶ τὸν κατέκλυσε ἡ αἰφνίδια ἐπιθυμία νὰ δώσει εὐχαρίστηση στὴν κακόμοιρη αὐτὴ γυναίκα, νὰ τῆς φερθεῖ πολὺ τρυφερὰ καὶ περικαλυπτικά, σὰν σκοτεινὴ ἀνάγκη ὕστερα ἀπ' τὸ δολοφονικὸ ἔργο του. Ὁ κλονισμὸς ἦταν τόσο δυνατὸς ποὺ δάκρυα ἀνέβηκαν στὰ μάτια του. Ἐπιασε τὸ χέρι τῆς Ἀγκάφιας, τὸ ἔσφιξε δυνατὰ καὶ τῆς πρότεινε μὲ ντροπαλὸ χαμόγελο:

– Μήπως θέλεις κι ἐσὺ βότκα, μικρὴ μου; Δὲ θὰ πρέπει νὰ βρίσκεις συχνὰ βότκα, καημένη μου. Ἐχω χρήματα, φτάνει νὰ ξέρεις ποῦ μποροῦμε νὰ τὴ βροῦμε, πὲς το, μὴ φοβᾶσαι.

Μιὰ φευγαλέα ἔξαψη πέρασε ἀπ' τὰ μάτια τῆς Ἀγκάφιας· παρατήρησε τὰ ἀπλὰ καὶ τραχιὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ στρατιώτη.

– Ἐσὺ δὲ θὰ μὲ προδώσεις, εἶπε σκεφτικῆ. Θὰ σὲ ὀδηγήσω ὅπου πρέπει.

Ε'

Ὅταν μπῆκαν στὸ δωμάτιο της, ἡ Ἀγκάφια ἄναψε ἕνα κερί. Ἡ διστακτικὴ φλόγα του φώτισε τὸ σιδερένιο κρεβάτι ποὺ ἡ κούραση τὸ εἶχε κυρτώσει τοξωτά, τὸν καλυμμένο μὲ πράσινο λεκιασμένο κρετὸν καναπέ, μιὰ πολὺ ὠραία καυκασιανὴ μαντήλα ποὺ ἄπλωνε μὲ παράξενη λαμπρότητα τὰ ζωηρά της χρώματα πάνω στὸ κουτσὸ τραπέζι, καὶ μεγάλοι ἀναποφάσιστοι ἴσκιιοι χόρεψαν πάνω στὴν ξεσκισμένη ταπετσαρία τοῦ τοίχου.

Ὁ Ἱερεμεὶ ἀκούμπησε στὸ τραπέζι τὸ μπουκάλι ποὺ κρατοῦσε καὶ δὲν τολμοῦσε νὰ

καθίσει. Μεγάλη ντροπαλοσύνη τὸν κυρίευε στὸ κατώφλι τοῦ ταπεινοῦ παραδείσου του. Δὲν μπορούσε νὰ τὸ πιστέψει ὅτι βρισκόταν στὸ δωμάτιο τῆς Ἀγκάφιας κι ὅτι θὰ τὴν ἔπαιρνε ὅταν θὰ τὸ ἤθελε. Ὅλη ἡ δουλειὰ στὸ ὑπόγειο Ἄρ. 7 τοῦ φαινόταν λιγότερο δύσκολη, λιγότερο σοβαρὴ ἀπὸ τὰ λόγια ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ προσφέρει, ἀπὸ τὶς χειρονομίες ποὺ θὰ ἔπρεπε νὰ κάνει. Ἡ ἀπλότητα μάλιστα τῆς γυναίκας ἦταν ἓνα ἐπιπλέον ἐμπόδιο. Ἐκείνη εἶχε πάρει δύο ποτήρια, τὰ ἔπλενε στὸν κουβά ποὺ βρισκόταν πλάι στὸ κρεβάτι καὶ ἡ καθεμία κίνησή της ἔμοιαζε ν' ἀπομακρύνει ἀπ' αὐτὴν τὸν στρατιώτη.

Τελικὰ ἀφέθηκε νὰ πέσει στὸν καναπέ, γέμισε τὰ ποτήρια καὶ κάλεσε μ' ἓνα νεῦμα τῆς τὸν Ἱερεμί. Ἐκεῖνος ἤπια μονοκοπανιὰ τὸ δικό του γιὰ νὰ νιώσει τὴ στυφή του κάψα νὰ ρέει μέσα στὸ σῶμα του, ἐνῶ ἡ νεαρὴ γυναίκα ἔπινε πιὸ ἀργά, ἀπολαμβάνοντας τὴ φωτιὰ ποὺ τῆς ἔριχνε κάθε γουλιὰ.

– Εἶναι καλὴ βότκα, δὲν εἶν' ἔτσι; ρώτησε ἡ Ἀγκάφια. Θὰ ἴλεγε πὼς εἶναι Σμιρονόφσκα.

Ὁ στρατιώτης συγκατάνευσε μ' ἓνα του νεῦμα, ὄντας πολὺ συγκινημένος γιὰ ν' ἀποκριθεῖ.

Ἡ Ἀγκάφια συνέλαβε τὸ τρυφερό, ἀγαπησιάρικο βλέμμα του ποὺ ἀκολουθοῦσε τὴν κάθε της κίνηση καὶ γιὰ πρώτη φορὰ ἤρθε στὰ χεῖλη της ἓνα ἀληθινὸ χαμόγελο, ἓνα παιδιαστικὸ χαμόγελο μικροῦ λαίμαργου κοριτσιοῦ.

– Ἔχεις καλὸ βλέμμα, εἶπε ἡ Ἀγκάφια. Καὶ πάει καιρὸς ποὺ εἶχα ὄρεξη γιὰ βότκα.

Ἡ φωνή της, τὸ χαμόγελό της κυρίως συγκλόμισαν τὸν Ἱερεμί, ποὺ ψιθύρισε συγκεχυμένα:

– Μικρὴ μου, καημενούλα μου, κανεῖς δὲ μοῦ ἦταν πιὸ ἀγαπητὸς ἀπὸ σένα.

Ἐκείνη κούνησε ἀπαλὰ τὸ κεφάλι της, θαρρεῖς κι ἀνέμενε αὐτὴ τὴν ὁμολογία κι ἤπια ἄλλο ἓνα ποτήρι βότκα. Ξαφνικά, μὲ πυρετώδη εὐθυμία, ἀναφώνησε:

– Τὰ ροῦχα σου μυρίζουν περίεργα.

Ὁ Ἱερεμί ὀσφράνθηκε ἓνα ἀπὸ τὰ μανίκια του καὶ θυμήθηκε: μύριζε τὸ ὑπόγειο Ἄρ. 7.

– Δὲν εἶναι τίποτα, εἶπε μὲ σφιγμένα δόντια.

Ἡ σιωπὴ βάρυνε πάνω τους, καὶ ἡ Ἀγκάφια σηκώθηκε κι ἄρχισε νὰ γδύνεται.

Ὁ Ἱερεμί στεκόταν μὲ γουρλωμένα μάτια, τὸ λαιμὸ βυθισμένο στὶς ὠμοπλάτες του, τὰ δάχτυλά του τρεμάμενα. Ἡ Ἀγκάφια ἔβγαλε τὸ κορσάξ της. Στὸ θολὸ φῶς τοῦ δωματίου ἐμφανίστηκαν τὰ στήθη της βαριά, σφιχτά, φουσκωμένα.

Κατόπιν τίποτα δὲν ὑπῆρξε στὸ κεφάλι τοῦ στρατιώτη ποὺ βούιζε πέρα ἀπὸ τὴν ἀνάγκη νὰ νιώσει τὴ γυναίκα κολλημένη πάνω του. Τὴν ἄρπαξε ἀπ' τὸ σβέρκο, τὴν τράβηξε πρὸς αὐτόν, ζούπιξε τὰ σκοτεινὰ σημεῖα τοῦ λαιμοῦ της στὸ τραχὺ ὕφασμα τοῦ ἐπενδύτη του καὶ τὴν κράτησε σφιχταγκαλιάζοντάς την σ' ἓναν ἀσφυκτικὸ καὶ βάρβαρο ἐναγκαλισμὸ ὅπου ἡ ὄρεξη γιὰ καταστροφή ἀναμειγνυόταν μὲ τὴν ἡδονή, γιὰ τὴν ἴδια στιγμὴ εἶδε φανερὰ καὶ καθαρὰ τὸ λαιμὸ καὶ τὸ ἐμφανὲς μῆλο τοῦ Ἀδάμ τοῦ πρώτου θύματός του. Ἐκείνη ἀφηνόταν στὶς ὀρέξεις του λαχανιασμένη, καὶ στὰ πράσινα μάτια της ὑπῆρχε πρόσκληρη κι ἀηδία...

Ὁ οὐρανὸς στὸ τεράστιο κάνιστρό του πρόσφερε τ' ἀστέρια σὰν χρυσοὺς καρπούς. Ὁ Ἱερεμί βιάδιζε στοὺς σκοτεινοὺς δρόμους μεθυσμένος, δὲν ἤξερε ἀπὸ τί. Ἀπὸ τὸ χυμένο αἶμα; Ἀπὸ τὸν χορτασμένο πόθο; Ἡ ἀπὸ τὴ θανάσιμα λυπητερὴ γλυκύτητα ποὺ ἔκλαιγε ἐντὸς του ὅταν σκεφτόταν τὸ παιδικὸ χαμόγελο ποὺ εἶχε τσακώσει γιὰ ἓνα δευτερόλεπτο στὰ χεῖλη τῆς Ἀγκάφιας;

ΣΤ'

Μὲ τοὺς ἀγκῶνες στὰ γόνατά του καὶ τὸ πηγούνι στὰ χέρια του, μιὰ γόπα ἀνάμεσα

στὰ σφιγμένα δόντια του, ὁ Ἰερεμεί καθόταν στὸν μπάγκο τοῦ ὑπογείου Ἄρ. 7. Δύο πτώματα βρίσκονταν ἤδη στὸ πάτωμα σὲ στάση συστροφῆς ποὺ οὔτε ὁ ἴδιος ὁ θάνατος δὲν εἶχε καθόλου μπορέσει νὰ τὴν καταλαγιάσει. Ἐνα ἀργὸ μουρμουρητό, σχεδὸν ἀνεπαίσθητο, γλιστροῦσε κατὰ μῆκος τοῦ κόκκινου αὐλακιοῦ.

Ὁ Ἰερεμεί δὲν σκεφτόταν πιά, δὲν αἰσθανόταν τίποτα, δὲν σάλευε διόλου. Ἐμοιαζε ἐνσωματωμένος στὸν τοῖχο. Μόνο ἡ ἀηδιαστική, ἀναγουλιαστική μυρωδιὰ τοῦ αἵματος ἔκανε πότε-πότε νὰ διπλώνουν τὰ βαριὰ πτερυγία τῆς μύτης του. Στὸ πρόσωπό του δὲν ὑπῆρχε ἄλλη ἔκφραση ἀπὸ μιὰ καρτερικὴ καὶ τραγικὴ ἀποβλάκωση.

Ἡ πόρτα ἀνοιξε γι' ἄλλη μία φορὰ κι ἓνα παραπαῖον ὄν ὠθήθηκε μὲς στὸ ὑπόγειο. Ὁ στρατιώτης δὲν μετακινήθηκε ἀπὸ τὴ θέση του· μονάχα τὸ χέρι του ἀπλώθηκε πρὸς τὸ περίστροφο ποὺ βρισκόταν κοντὰ στὸν τοῖχο. Ὅμως τὸ μπράτσο του παρέμεινε μετέωρο καὶ σὰν ἀλυσοδεμένο, γιατί ὁ Ἰερεμεί εἶχε κοιτάξει τὸ καινούργιο θῦμα ποὺ ἔτρεμε μερικὰ βήματα παραπέρα, καὶ τὰ χεῖλη του μουρμουρίζαν ἤδη τὸ ὄνομά του:

– Ἀγκάφια.

Δὲν κατάλαβε ἐξαρχῆς τὴν ἐμβέλεια τῆς ἀνακάλυψής του· εἶχε τόσο πολὺ σκεφτεῖ τὴ νεαρὴ γυναίκα ποὺ τὸ μυαλό του, τὸ ὁποῖο ἀργοῦσε νὰ συγκινηθεῖ καὶ ἦταν μουδιασμένο ἀπὸ τὸ βῦθος τοῦ ἐγκλήματος, δὲν κατόρθωνε διόλου νὰ ἐννοήσῃ τὸ τί τερατώδες ὑπῆρχε γι' αὐτὸν στὸ γεγονός ὅτι τὴν ξανάβρισκε σὲ τοῦτο τὸ μέρος. Ὡστόσο κι ἐκεῖνη τὸν εἶχε ἀναγνωρίσει καὶ μὲ κραυγὴ τρόμου ἔσπασε τὴ βαριὰ μαγεία ποὺ κρατοῦσε ἀκίνητη τὴ σκέψη τοῦ Ἰερεμεί.

– Ἀγκάφια, ἐπανελάβε τονίζοντας μία-μία τὶς συλλαβές, Ἀ-γκά-φι-α!

Αὐτὴ τὴ φορὰ εἶχε μισοανασηκωθεῖ, ἀφήνοντας νὰ τοῦ ξεφύγῃ ἀπ' τὸ στόμα του τσιγάρο ποὺ ἔσβησε τσιτσιρίζοντας στὸ ἀπλωμένο στὸ πάτωμα γλοιώδες ὑγρό. Σὰν ἐλευθερωμένος ἀπὸ ἓναν ἀνονείρευτο ὕπνο, οἱ αἰσθήσεις του ἄρχιζαν νὰ ἀποκοτῶν μιὰ πρώτη ἐπαφὴ μὲ τὴν πραγματικότητα.

– Μὰ πῶς κατέληξες ἐδῶ; φώναξε ξαφνικά.

Καὶ ἡ φωνή του περιελάμβανε ἤδη τὸν τρόπο ποὺ ὁ νοῦς του δὲν κατάφερνε ἀκόμη νὰ τὸν συλλάβῃ. Καὶ τὰ μάτια του, ποὺ συνήθως ἔβλεπαν στοὺς κατάδικους μιὰ συγκεχυμένη μάζα ἀπ' τὴν ὁποία μόνο ὁ αὐχένος τοὺς ξεχώριζε, τὰ τυφλωμένα ἀπὸ τ' ἄγριο φῶς τῶν ἠλεκτρικῶν γλόμπων μάτια του ἀντιλήφθηκαν τελικὰ, σὲ σύνδεση μὲ τὸν ἐγκέφαλό του, τὴν Ἀγκάφια στὸ ὑπόγειο Ἄρ. 7.

Ἡ Ἀγκάφια φοροῦσε μονάχα μιὰ πουκαμίσα μὲ φαρδιὰ λαιμόκοψη· κι ἐκεῖνος ἀναγνώριζε τὴν καμπύλη τῶν ὠμων τῆς, τοὺς βαριοὺς δεσμοὺς τοῦ λαιμοῦ τῆς, τὸ σκιασμένο βαθούλωμα τῶν στηθῶν τῆς. Μάντευε τὸ κορμί τῆς πίσω ἀπ' τὸ τραχὺ ὕφασμα, αὐτὸ τὸ κορμί ποὺ ὅλη ἡ σὰρκα του δονοῦνταν σὰν κάτω ἀπ' τὰ τερατωδέστερα φιλιὰ. Καὶ ξαναρῶτησε, πολὺ χαμηλόφωνα ὅμως ἐτούτῃ τὴ φορὰ:

– Τί ἔκανες γιὰ νὰ βρῖσκεσαι ἐδῶ, καχορίζικη;

Ὅταν ἡ Ἀγκάφια ἀναγνώρισε τὸν Ἰερεμεί στὸ πρόσωπο τοῦ δημίου ποὺ τὴν περίμενε, ὀπισθοχώρησε μέχρι τὸν τοῖχο, μὲ τὰ χεῖρια τῆς ἐνστικτωδῶς ἀπλωμένα ἐπιδεικτικὰ πρὸς τὰ μπρός. Εἶχε ἀφεθεῖ νὰ τὴ μεταφέρουν μέχρι τὸ ὑπόγειο, μισοσβησμένη ἤδη, χωρὶς ἀντίσταση καὶ μάλιστα χωρὶς φόβο. Ὡστόσο ὁ θάνατος ὄφειλε νὰ ἔχει ἀνώνυμο πρόσωπο καὶ ν' ἀποτελεῖ μέρος τοῦ τεράστιου ὀργανισμοῦ ποὺ τὴν εἶχε φυλακίσει, καταδικάσει, χωρὶς νὰ γνωρίζει κανέναν σ' αὐτόν. Ἀντικρίζοντας οἰκεῖα χαρακτηριστικὰ στὴν αἴθουσα τῶν ἐκτελέσεων, ἡ ἀνάμνηση καὶ κυρίως ἡ αἴσθησις τῆς ζωῆς τῆς ξανάρθαν κι ἔνωσε ν' ἀσφυκτιᾷ ἀπὸ τὸν τρόπο. Ἐμπηξε τότε μιὰ κραυγὴ ποὺ ἔβγαλε τὸν Ἰερεμεί ἀπὸ τὴν ἀναισθησία του.

Ἡ φωνὴ τοῦ στρατιώτη, ἀργή, σταθερή, μὲ τὴ χωριάτικη χροιά τῆς, τὴν ἠρέμησε κάπως. Χαλαρωμένη, μὲ τὴ θέλησή τῆς καταργημένη, ἀπάντησε ὑπάκουα:

– Βοηθοῦσα νὰ περάσει κάλπικο χρῆμα, μ' ἔπιασαν, μ' ἔκλεισαν μέσα κι ἔπειτα ἦρθαν

ἀπόψε νὰ μοῦ ποῦν νὰ γδυθῶ... Μά...

– Αὐτὸ εἶν' ὄλο; Ὅχι, ὑπάρχει κάτι ποὺ δὲν πρέπει νὰ εἶναι ὅπως τὰ λές. Πές μου.

– Αὐτὸ εἶν' ὄλο, ὅπως σ' τὰ λέω.

– Δὲν εἶναι δυνατὸν, πές μου, μὴ φοβᾶσαι λοιπόν.

Εὕρισκε τὴν ἱστορία πολὺ ἀπλοϊκὴ. Θὰ ἤθελε νὰ εἶχε πολὺ μπερδεμένες, ἀτελείωτες περιπλοκές, μιὰ ἐκτενέστατη ἀφήγηση ποὺ θὰ τοῦ εἶχε ἐπιτρέψει νὰ σκεφτεῖ καὶ νὰ κερδίσει χρόνο μπροστά του, ποὺ θὰ εἶχε καθυστερήσει τὴ στιγμή ὅπου τὸ μοιραῖο θὰ ὀρθωνόταν ἀνυπερέβλητο ὅπως ἡ θύρα τοῦ ὑπογείου καὶ σφραλισμένη ὅπως αὐτή.

Ὅμως ἡ Ἀγκάφια ἐπανελάβε:

– Εἶναι ὅπως σ' τὰ λέω. Δὲν ὑπάρχει τίποτε ἄλλο, μὰ τὸν Χριστό.

Ἡ χωρὶς διέξοδο στιγμή εἶχε φτάσει. Ἐπρεπε ν' ἀφεθοῦν στὸ ριζικὸ τους. Ὁ Ἱερεμεὶ ἔβγαλε ἕναν μακρὸ στεναγμό.

– Καὶ τότε τί πρέπει νὰ κάνω ἐγώ; Πρέπει λοιπόν νὰ σὲ σκοτώσω; Σ' ἔφεραν ἐδῶ, στὸ ὑπόγειό μου, καὶ πρέπει νὰ σὲ ἀποτελειώσω, ἐγώ. Εἰδαλλιῶς θὰ σκοτώσουν ἐμένα. Κι ἄλλωστε πληρώνομαι γι' αὐτό.

Ἐνας σαρκασμὸς τρελοῦ στράβωσε τὰ χεῖλη του μὲ τὶς ἀφρισμένες σχισμὲς τοῦ στόματος. Μὲ τὸ ἀπλοϊκὸ μυαλό του, τώρα μονάχα κι ὕστερα ἀπὸ τὴ φράση ποὺ πρόφερε τυχαῖα, ἀντιλαμβανόταν τὸ φορικτὸ τερατούργημα τῆς τύχης.

Σκότωνε γιὰ τὴν Ἀγκάφια κι ἀπαριθμοῦσε τὰ θύματά του ἀπὸ τὰ φιλιὰ ποὺ τὰ κουρέλια τους θὰ τοῦ ἐπέτρεπαν ν' ἀγοράσει ἀπὸ τὴ γυναίκα. Καὶ νὰ ποὺ ἔπρεπε αὐτὴν νὰ σκοτώσει. Σκέφτηκε γιὰ λίγο τὸ ταλαίπωρο φόρεμα τῆς Ἀγκάφιας ποὺ βρισκόταν ἤδη ἀνάμεσα στὰ νεκρικὰ κατάλοιπα. Ἡ σκέψη αὐτὴ τὸν συγκλόνησε μ' ἕνα τόσο τραχὺ τράνταγμα ποὺ τὸν ἔκανε νὰ τρικλίσαι σὰν μεθυσμένος διασχίζοντας τὸ ὑπόγειο καὶ νὰ σκοπτάσει σ' ἕνα πτώμα. Τοῦ βγήκε μιὰ ὀργισμένη βρυσὴ καὶ κλώτσησε τὸ ἀδρανὲς κορμὶ μὲ τὴν ἀρβύλα του. Ἡ μυρωδιὰ φρέσκου αἵματος ἀνέβηκε πιὸ δυνατὴ κι ἀθελά της ἡ Ἀγκάφια μουρμούρισε κυριευμένη ἀπὸ μιὰ θολὴ ἀνάμνηση:

– Ὡστε αὐτὴ εἶναι ἡ παράξενη μυρωδιὰ ποὺ εἶχες τὶς προάλλες. Ἐρχόσουν ἐδῶ.

Ὁ Ἱερεμεὶ, συνθλιμμένος ἀπὸ συγκεχυμένη ὀδύνη, ἀπὸ βίαιο οἶκτο κι ἀπὸ κάτι ἰσχυρότερο ποὺ δὲν τὸ προσδιόριζε καθόλου ἀκόμη, θάρρεψε πῶς διέκρινε ἀηδία στὰ λόγια τῆς νεαρῆς γυναίκας. Αὐτὸ τὸν γέμισε ἀπελπισμένη λύσσα. Τὴ γράπωσε ἀπὸ τοὺς ὤμους καὶ φυτεύοντας τὸ βλέμμα του τὰ ἄτονα μάτια της, ἔγρουξε τρέμοντας:

– Ἄ, σὲ δυσαρρεστῶ, Ἀγκάφια! Ἄ, ἡ μυρωδιὰ τῆς ἐπιδερμίδας μου σοῦ προξενεῖ ἐμετό! Καταραμένη! Γιὰ τοῦ ἐλόγου σου βρομάει αἷμα τὸ δέρμα μου, γιὰ σένα, ἄκου, τσάκισα τὸ κεφάλι αὐτῶν ἐδῶ καὶ πολλῶν ἄλλων ἀκόμα. Δὲ σκεφτόμουν τὰ χρήματα πρὶν σὲ γνωρίσω, δὲν τὰ χρειάζομουν, ἤθελα νὰ ἐπιστρέψω στὸ σπίτι μου, ὅμως σὲ εἶδα, μὲ γήτεψες, καὶ δὲ σ' ἔχει κανεὶς παρὰ μὲ χρήματα. Τὴν πρώτη φορὰ μὲ περιγέλασες κατὰμουτρα, ἔφυγες, δὲ μὲ θέλησες. Τότε, γιὰ νὰ σὲ φιλήσω θὰ εἶχα κάνει τὰ πάντα. Καὶ κόλασα τὴν ψυχὴ μου· κι ἔχασα τὴ ζωὴ μου, κι ὄλ' αὐτὰ ἀπὸ λάθος δικό σου. Καὶ τώρα σὲ κάνω ν' ἀηδιάζεις, καταραμένη, καταραμένη! Ὁ Κύριος βλέπει, ἀπὸ ἐκεῖ ψηλά, πῶς δὲν εἶναι δικό μου λάθος ποὺ δέχτηκα τὸ ἐπάγγελμα τοῦ δημίου, ἀλλὰ δικό σου, καὶ θὰ σ' τὸ χρεώσει.

Μιὰ φρενιασμένη κραυγὴ ξεπήδησε ἀπὸ τὸ στῆθος τῆς γυναίκας ποῦ, κάτω ἀπὸ τὰ φλογερὰ μάτια καὶ τὰ σφοδρὰ λόγια τοῦ στρατιώτη, ἔβλεπε, στ' ἀλήθεια, τὴν κόλαση ν' ἀνοίγεται μπροστά της.

– Πάψε λοιπόν, δολοφόνε! Σκότώσέ με, ἀλλὰ μὴ μὲ βασανίζεις προηγουμένως. Ἄχ, ἄχ! μὴ μὲ κοιτάζεις ἔτσι. Δὲν τὸ ἀντέχω ἄλλο, τέλειωσέ με, σὲ ἱκετεύω.

Τὸ ὑπόγειο χόρευε μπρὸς στὰ μάτια τοῦ Ἱερεμεὶ· ἡ Ἀγκάφια, τὰ πτώματα, οἱ τοῖχοι, τὸ ματωμένο αὐλάκι, ὅλα ταλαντεύονταν, συγχέονταν σὲ καμπύλες γραμμές, θραυσμένες, τρελές. Εἶχε τὴν αἴσθησι πῶς τὸ σῶμα του χανόταν μὲς στὸ στροβιλισμό τῶν πραγμάτων.

Ἡ πικρία, ἡ ἀπόγνωση, ἡ λύσσα ἔκαναν δαιμονικὸ μείγμα ἐντὸς του. Κι οἱ κραυγὲς ἐτοῦ-
της τῆς γυναίκας ποὺ τὸν ξέσκιζαν, κι αὐτὴ ἡ μυρουδιὰ χασάπικου!

Ἄρπαξε τὸ ζεστὸ ἀκόμη ἀπὸ τοὺς προηγούμενους φόνους περιστροφὸ του καὶ
τ' ἀκούμπησε στὸ λαιμὸ τῆς Ἀγκάφιας ποὺ ἔκλεισε τὰ μάτια.

Δὲν ὑπῆρξε ὁμως πυροβολισμὸς, γιατί στὸν ἀριστερὸ ὤμο τῆς γυναίκας ὁ Ἱερεμὴ ἀνα-
γνώρισε ἀμέσως μιὰ ἐλιά, τὴν ὁποία εἶχε ἤδη ἀντιληφθεῖ ἓνα βράδυ, ἓνα μοναδικὸ βράδυ
τῆς ζήσης του, καὶ ξαφνικὰ ἔνιωσε ἀνίκανος νὰ σκοτώσει, ἔνιωσε πιὸ ἀδύναμος κι ἀπὸ
ἓνα παιδί ποὺ κλαίει, πιὸ ἀξιολύπητος κι ἀπὸ ἓνα σκυλί ποὺ ψυχομαχάει. Κι ἡ ἀπόγνωση
αὐτὴ δὲν τοῦ ἐρχόταν πιά μονάχα ἀπὸ τὸ γεγονὸς ὅτι εἶχε τὴν Ἀγκάφια ἐνώπιόν του,
ἀλλὰ ἀπὸ ἓνα πιὸ τεράστιο, πιὸ βαθύ, πιὸ σπαραξικάρδιο συναίσθημα.

Γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τότε ποὺ ὁ Ἱερεμὴ σκότωνε τοὺς κατάδικους, ἀντιλήφθηκε τὴν
ἔννοια τοῦ ἔργου του ὡς δημίου. Μέχρι τότε τὰ θύματα ἦταν γι' αὐτὸν ἀπλῶς στόχοι.
Τώρα, μπρὸς στὸ μικρὸ σημάδι ποὺ τὸν συγκίνησε ἀντικρίζοντάς το, ὑψιστὴ ἀναστάτωση
τὸν ταρακούνησε συθέμελα καὶ κατάλαβε πὼς δὲν μπορούμε νὰ σηκώσουμε τὸ χέρι μας
πάνω σὲ καμιὰν ἀνθρώπινη ζωὴ. Ἡ προσευχὴ τοῦ συντρόφου του Στεπὰν ἀντήχησε
στ' αὐτιά του, κι ἀπ' τὸ λαχανιασμένο στόμα του ἀνέβηκε ἡ πράξη τῆς μετάνοιας, ἀντα-
νάκλαση τῶν κηρυγμάτων τοῦ παπᾶ, πού, μικρὸ παιδί, τὰ εἶχε ἀκούσει στὴ μικρὴ ἐκκλη-
σία τοῦ χωριοῦ του.

– Εἶχες δίκιο, Στεπὰν. Εἶμαι χαμένος καὶ θὰ ἐμφανιστῶ ἐνώπιον τῆς θείας Δίκης δυ-
στυχέστερος ἀπ' αὐτοὺς ποὺ σκότωσα. Σκότωσα ἀπὸ φιλοκέρδεια κι ἀπὸ κακὸ πόθο,
ὅπως ἓνας χασάπης ποὺ σφάζει βόδια. Εἶναι τὸ μεγαλύτερο ἀπὸ τ' ἀνθρώπινα ἀμαρτή-
ματα. Ὁ Ἱερεμὴ μὲ τὰ κόκκινα χέρια, νὰ τ' ὄνομά μου τοῦ λοιποῦ γι' αὐτὴ τὴ ζωὴ καὶ
γιὰ τὴν αἰωνιότητα!

Γονάτισε πάνω στὸ γλοιῶδες δάπεδο.

– Συγγώρεσέ με, Θεέ μου, ἂν αὐτὸ εἶναι δυνατόν. Κι ἐσένα, Ἀγκαφιούσκα, σ' εὐχα-
ριστῶ. Σ' εὐχαριστῶ, μικρὴ μου, σ' εὐχαριστῶ, καημενούλα μου, γιὰ τὴ χαρὰ ποὺ μοῦ
ἔδωσες κι ἀκόμα περισσότερο γιὰ τὴ φωτεινότητα ποὺ ἤρθες νὰ μοῦ φέρεις μέχρι ἐδῶ,
μέχρι τὸ ἔγκλημα μου.

Ἡ Ἀγκάφια τὸν ἄκουγε κουνώντας ἀπαλὰ τὸ κεφάλι της μὲ τὴν οἰκεία κίνησή της. Δὲν
ἤξερε πιά ἂν ἦταν ζωντανὴ ἢ νεκρὴ, ἀλλὰ στὰ σπασμένα νεῦρα της, ἡ τραγουδιστὴ φωνὴ
τοῦ στρατιώτη ἔριχνε τερπνὴ γαλήνη. Τὰ μεγάλα της μάτια δὲν ἐγκατέλειπαν διόλου τὸ
πρόσωπο τοῦ Ἱερεμὴ, γεμάτα τρυφερὸ ξάφνιασμα, ἀδιατύπτωτη εὐτυχία.

– Ὡστε μ' ἀγαπᾶς λοιπὸν Ἱερεμιάκι μου; εἶπε ὄνειροπόλα λὲς καὶ δὲν κατανοοῦσε τὸ
νόημα τῶν λόγων της. Μοῦ μιλάς τόσο ἀπαλὰ!

Τότε, μπρὸς σ' αὐτὴν τὴ σχεδὸν γυμνὴ γυναίκα, μὲ τὰ ξεχτένιστα μαλλιά, μέσα στὸ
ὑπόγειο ποὺ μύριζε θάνατο κι ὅπου ἔβλεπες πτώματα, ὁ στρατιώτης ἄκουσε νὰ τοῦ ἔρχο-
νται ὅλα τὰ ἐρωτικὰ λόγια τῶν παλαιῶν ρωσικῶν θρύλων, ὅλα τὰ θωπευτικὰ λόγια ποὺ
ἡ λαϊκὴ καρδιὰ ἔβαλε στὰ παραμῦθια καὶ στὰ τραγούδια της, ὅλα ὅσα οἱ μεγάλες θροῦ-
ζουσες στέπες, τὰ τεράστια, ἀργοκίνητα ποτάμια, τὰ γεμάτα ὄνειρα δάση, ὑπαγόρευσαν
ἐπὶ αἰῶνες στοὺς Σλάβους, τοὺς ἀνθρώπους μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιά, ποὺ τὸ βλέμμα τους
εἶναι γαλανό. Σὰν μεταξωτὴ πτήση πουλιῶν, περιτριγυρίζαν τὸν Ἱερεμὴ καὶ νανούριζαν
τὴν Ἀγκάφια, ποὺ μόνον τότε θυμήθηκε πὼς τὰ γνώριζε.

Ὅταν οἱ στρατιῶτες ποὺ ἔφερναν ἓναν καινούργιο κατάδικο, ἀνοιξαν τὴν πόρτα, εἶδαν
τὸν δῆμιο γονατισμένο μπρὸς σὲ μιὰ γυναίκα ποὺ τοῦ χάιδευε ἀπαλὰ τὸ μέτωπο καὶ στὴν
ὁποία φιθύριζε ἀτελείωτες καὶ συγκεχυμένες ὁμολογίες.

* Τίτλος πρωτοτύπου: «Le caveau n° 7», *La steppe rouge*, Gallimard/folio, 1923, σσ. 153-178.